

# Vrijzinnigheid in de crisisjaren

Over de geschiedenis en inhoud van *Het Kouter*, 1936-1941<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Dit artikel is een ingekorte bewerking van mijn doctoraalscriptie *Vrijzinnigheid in de crisis. Een onderzoek naar de inhoud en positie van Het Kouter- Onafhankelijk Tijdschrift voor Religie en Cultuur, verschenen van 1936 tot en met 1941*, Leiden 2006.

<sup>2</sup> Een verwijzing naar een artikel of citaat uit *Het Kouter* geschiedt als volgt: HK (Het Kouter) 2 (jaargang) (1937), p.xx, waarbij de auteur en de titel van het artikel zijn genoemd in de hoofdttekst. Gebruikt zijn de gebonden jaargangen. De naam *Het Kouter* als titel van een tijdschrift was overigens eerder gebruikt door de Nederlandse Vereniging van Jonge Kunstenaars 'De Ploeg' in Den Haag (1920) en door de Groninger Kunstkring 'De Ploeg' in Groningen (1924-1925).

<sup>3</sup> HK 1 (1936), 1 (1-48), bevat: Redactionele artikelen 'Een Nieuw Begin' en 'Uit de Werkplaats', het gedicht 'Ondergangen' door H. Roland Holst – Van der Schalk, de artikelen 'Over te betwij-

## *Een nieuw tijdschrift*

Op 16 januari 1936 verscheen een nieuw tijdschrift bij Van Loghum Slaterus' Uitgevers-maatschappij N.V. te Arnhem, genaamd *Het Kouter*,<sup>2</sup> ondertitel *Onafhankelijk Tijdschrift voor Religie en Cultuur*. Het eerste exemplaar telde 48 pagina's en bevatte zes artikelen en twee boekbesprekingen.<sup>3</sup> 'Dit tijdschrift verschijnt de 16<sup>e</sup> van iedere maand', zo stond er aan de binnenzijde van de omslag, en dat tegen een abonnementsprijs van 5 gulden 50 per jaar. Gedurende zes jaar, van januari 1936 tot oktober 1941, is *Het Kouter* verschenen. De publicatie werd nadien op last van de bezetter wegens papierschaarste gestaakt.

In dit artikel wil ik *Het Kouter* voor het voetlicht plaatsen. De herkomst van het tijdschrift, de bij het tijdschrift betrokken redacteurs en enige aspecten van de jaren van verschijnen passeren de revue. Hierna volgt een (uiteraard afgebakende) analyse van de zes jaargangen, met name aan de hand van de vaste rubriek *Actueel*. Tot besluit van dit artikel wordt nagegaan hoe de verhouding was tussen het vrijzinnig protestantse tijdschrift en de crisis die volgens velen bestond in de jaren waarin *Het Kouter* verscheen. Als bijlage is een overzicht opgenomen van alle in *Het Kouter* verschenen artikelen.

## *Ontstaansgeschiedenis*

*Het Kouter* is ontstaan uit een samenvoeging van twee bestaande tijdschriften, te weten *De Smidse – Maandblad voor moderne religie en humanistische cultuur* en *Barchem-bladen – Orgaan van de Barchem-beweging*.<sup>4</sup> *De Smidse* was een gezamenlijke uitgave van de vcsb (Vrijzinnig Christelijke Studentenbond) en de Centrale Commissie van het Vrijzinnig Protestantisme. Van dit blad zijn tussen 1926 en 1935 tien jaargangen verschenen. Het werd uitgegeven, net als later *Het Kouter*, door Van Loghum Slaterus'